

Sooline ebavõrdsus: hoiakud ja olukord Eestis*

Eesti ühiskonnas valitsevate soolist võrdõiguslikkust puudutavate hoiakute uurimiseks viidi 2005. aastal sotsiaalministeeriumi tellimusel läbi uuring pealkirjaga „Soolise võrdõiguslikkuse monitooring“. Inimeste arvamusi ja ka valitsevat olukorda naiste ja meeste võrdväärsuses uuriti sellistel teemadel nagu perekond, töö ja pereelu ühitamine, võrdsed võimalused töölus, poliitikas, hariduses ja ühiskonnas. Uuriti ka vastajate seisukohti seksi ostmise kohta.

Monitooringu olulisemate tulemustena võib välja tuua, et kuigi naised on veidi rohkem meeste ja naiste võrdõiguslikkusele orienteeritud, on üldiselt levinud tõekspidamised, mis toetavad meeste domineerimist ja ühiskonna soolist kihistumist. Valitsevad kindlad soorollid ja nende taastootmist toetavad hoiakud. Need väljenduvad näiteks poistele ja tüdrukutele esitatavates ootustes nende oskuste arendamise osas, kodutööde jaotuses, peresiseses otsustusvaldkondade jaotuses ning naiste materiaalses sõltuvuses meestest. Lisaks sellele domineerivad tööelu suhtes hoiakud, mis toetavad palgaerinevuste püsimist ning ei soosi naiste tõusmist juhipositsioonidele. Tuleb aga märkida, et naisjuhi alluvuses töötamine muudab inimeste hoiakuid naisülemuste suhtes märgatavalt tolerantsemaks. Meeste ülekaalu toetavad hoiakud on levinud ka poliitilise elu osas, kuid ka siin on tähelepanndav suundumus, et teatud poliitiliste ametite täitmine naiste poolt nõrgendab soostereotüüpe.

Sissejuhatus

Meeste ja naiste võimaluste võrdsus end ühiskonna eri valdkondades teostada on iga demokraatliku ühiskonna alustala. Eestis peaaegu puuduvad formaalsed kitsendused naiste ja meeste võrdseks osalemiseks nii tööturul, hariduse omandamisel kui ka teistes valdkondades ning diskrimineerimine¹ on seadusega keelatud. Ent diskrimineerimise keelustamine ei ole üheski ühiskonnas toonud kohe kaasa naiste ja meeste ebavõrdsuse

kadumist. Patriarhaalsed ehk meeste domineerimist ning võimu toetavad ühiskondlikud väärtused ja hoiakud takistavad soolise võrdõiguslikkuse saavutamist.

Nii sotsiaalteadlaste kui ka paljude välisekspertide hinnangul on Eestis tegemist konservatiivseid perekeskseid väärtusi rõhutava ühiskonnaga, kus ideaaliks on tuumikperekond, range sooline tööjaotus

* Käesolev toimetis on uuringu „Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2005“ lühikokkuvõte (Derman *et al*, 2006). Uuringu läbiviijaks oli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut, tellijaks Sotsiaalministeerium. Kokkuvõtte koostas Liina Järviste (Sotsiaalministeeriumi sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakond).

¹ Soolise võrdõiguslikkusega seotud põhimõistest leiab aadressilt <http://gender.sm.ee> → üldist → põhimõistest

ning meeste autoriteet. See tähendab, et Eesti on ühiskond, kus naistel on võimalused edu saavutada ja end realiseerida väiksemad kui meestel. Mitmed uurimused on näidanud, et viimasel paaril aastakümnel on meil põhjust rääkida pigem soolise ebavõrdsuse kasvust kui kahanemisest (Kandolin ja Narusk 1996, Anttila ja Ylöstalo 1999, Domsch *et al.* 2003). Näiteks võrdlus Põhjamaadega näitab, et soolise võrdõiguslikkuse osas jääme me nendest maadest oluliselt maha (vt nt Pettai ja Proos 2003).

Uuringu eesmärk on kaardistada soolist võrdõiguslikkust puudutavaid hoiakuid ja olukorda.

2005. aastal läbiviidud soolise võrdõiguslikkuse uuringu peamiseks eesmärgiks on kaardistada soolist võrdõiguslikkust puudutavaid hoiakuid ja olukorda tänases Eestis. Kuigi uuring on märgatavalt erinev eelnevast, 2003. aastal läbi viidud uuringust, saab seda vaadata kui kordusuuringut. Võimaluse korral on toodud võrdlusandmeid Soome analoogse uuringuga (Melkas 2004).

Käesoleva uuringu teoreetiliseks aluseks on konstruktivistlik seisukoht, et sotsiaalne tegelikkus on konstrueeritud inimeste tegevuse käigus ning sõltub nende teadmistest ja hoiakutest. Ka sotsiaalne sugu kujutab endast sotsiaalselt konstrueeritud ja määratletud ideesid ja käitumismudeleid, mida omistatakse naistele ja meestele. Sotsiaalne sugu on kogum arusaamu sellest, mida tähendab meheks või naiseks olemine, ning need arusaamad muutuvad ajas ja erinevates ühiskondades.

Küsitluse üldkogumi moodustasid Eesti Vabariigi alalised elanikud vanuses 15–74 aastat. Monitooringu küsimustiku koostas TLÜ RASI ja TLÜ sotsiaalteaduskonna teaduritest koosnev tööriühm koostöös sotsiaalministeeriumi ekspertidega. Monitooringu küsitluse viis 2005. aasta oktoobris läbi uuringufirma Saar Poll. Valimi suurus oli 1000 inimest. Valimi moodustamisel jälgiti üldkogumi proportsionaalset mudelit, seda nii soolises, vanuselises, rahvuselises kui territoriaalses lõikes. Seega on monitooringu tulemusi võimalik laiendada kogu elanikkonnale.

Mehed on peredes suuremad tulutoojad kui naised.

1. Perekond ning töö- ja pereelu ühitamine

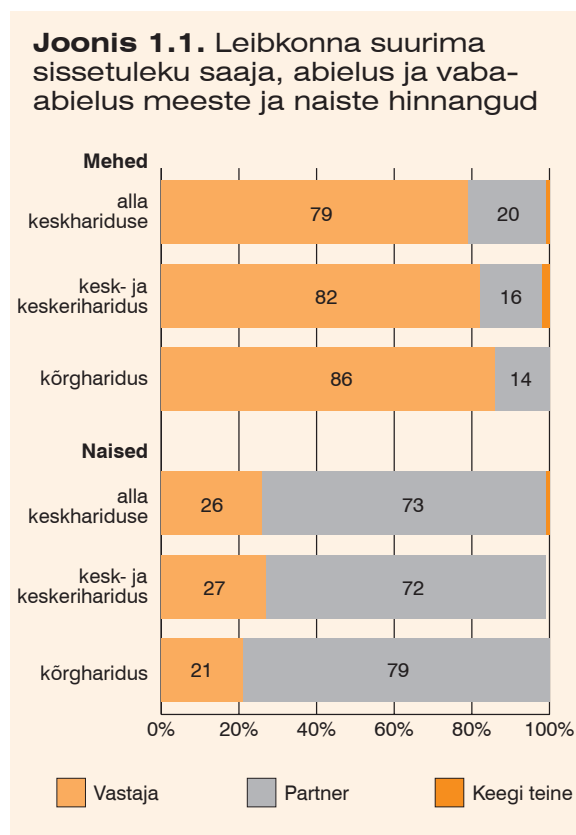
Monitooringus uuriti inimeste hoiakuid ja arvamusi sellistel perega seotud teemadel nagu sissetulek, toimetulek ning majanduslik sõltuvus, peresisesed võimusuhted, pere liikmete otsustusõigus eri küsimustes ning partnerile esitatavad nõudmised. Ent küsiti ka seda, milline on olukord vastajate endi peredes, et analüüsida, kuidas vastaja sotsiaalmajanduslik taust mõjutab tema hoiakuid. Eraldi alateemana käsitleti töö ja pereelu ühitamisega seonduvaid teemasid ehk siis kodutööde jaotust ning palgatöö ja laste hooldamisega seotud kohustusi. Perekonnana käsitletakse käesolevas monitooringus lisaks ametlikult abielus olevatele inimestele ka selliseid kooslusi nagu vabaabielul põhinevad pered, üksikvanemaga pered ja lastatud paarid. Seega lähtutakse kaasaegsest käsitlusest, kus perekonnaks loetakse inimesi, keda iseloomustab emotsionaalne seotus ning kes ennast ise perena identifitseerivad.

1.1. Sissetulek, toimetulek ja sõltuvus

Eestis on paarisuhtes elavate tööealiste inimeste seas enim levinud mudel, kus mõlemad partnerid töötavad ning nende sissetulek on oluline pere majanduslikuks toimetulekuks. Sageli on ühe partneri osalus sissetuleku kindlustamises suurem. See võib viidata võimu võimalikule ebaproportsionaalsele jaotumisele peres, kuna peresiseste võimusuhtede üheks aluskomponendiks on majanduslikud ressursid (vt nt Steinmetz *et al.* 1990).

Meie uuring kinnitab, et mehed on Eesti peredes suuremad tulutoojad kui naised. Monitooringusse kaasatud 15–74-aastastest meestest enam kui kolm neljandikku (78%) väitsid, et nemad on leibkonnas suurima sissetuleku saajad, naistest määratles ennast peamise tulutoojana iga teine (51%). Ennast perekonna suurima sissetuleku saajateks pidavate naiste üsna suur osatähtsus tuleneb sellest, et suhteliselt suur osa nimetatud vanuses naistest elab ilma partnerita (üksikud, lahu-

tatud ja lesed). Vastajaid analüüsid selgub, et haridus mõjutab pere suurima sissetuleku saajate jaotust abielus ja vabaabielus elavate naiste ja meeste seas (joonis 1.1).

Mida kõrgem on meeste haridustase, seda suurem on tõenäosus, et nad on pere suurima sissetuleku saajad. (Vaba)abielus naiste tõenäosus olla pere suurima sissetuleku saaja on kõige väiksem kõrgharitudes seas. See tähendab, et kõrgharidusega naiste abikaasade või elukaaslaste sissetulek on suurem kui nende endi oma. Need tulemused viitavad ka asjaolule, et haridus on meeste jaoks suurem kapital kui naiste jaoks.

Monitooringus küsiti nii pere subjektiivset hinnangut oma toimetulekule kui ka hoiakuid selle kohta, kes peaks vastutama pere sissetuleku kindlustamise eest. Eesti pere majanduslik kindlustatus on suuresti sellest, kas suurima sissetuleku saajaks on mees või naine. Monitooringu tulemused näitavad, et kõikide leibkondade seas, kus suurema sissetuleku saajaks on mees, on toimetulekuraskustes pere osakaal väiksem (20%) kui pere hulgas, kus suurima sissetuleku saajaks on naine (27%). Ja vastupidi, keskmis-

sest paremini kindlustatud peresid on meestulutoojaga pere hulgas 10% võrra rohkem kui pere hulgas, kus suurima sissetuleku saajaks on naine. Palju mõjutab perekonna toimetulekut peretüüp. Rohkem kui pooled (51%) alaealisi lapsi kasvatavate üksikvanematega peredest, aga vaid 7% kahe vanemaga peredest jäävad rühma, kus pere kogutulu (netopalk, toetused, elatisraha jm) jääb alla viie tuhande krooni kuus. Samas 17%-s üksikvanemate peredes on raha veelgi vähem, alla 3000 krooni kuus. Nende üksikvanemate sissetulek on vaid veidi kõrgem kui ühe kuu pension või miinimumpalk. Seejuures valdav enamik (93%) üksikvanematest on naised (Eesti Statistikaamet 2005).

Mis puutub hoiakutesse, kes peaks olema pere majandusliku toimetuleku kindlustaja, siis arvab iga kolmas mees (34%) ja iga viies naine (19%), et see peaks olema eeskätt mees. Ent siiski peab üle poole meestest (66%) ja enamik naistest (81%) õiglaseks mõlema partneri võrdset osalemist pere toimetuleku kindlustamisel. See hoiak peegeldab ilmselt olukorda, kus enamikus peredest teenivad raha nii mees kui naine.

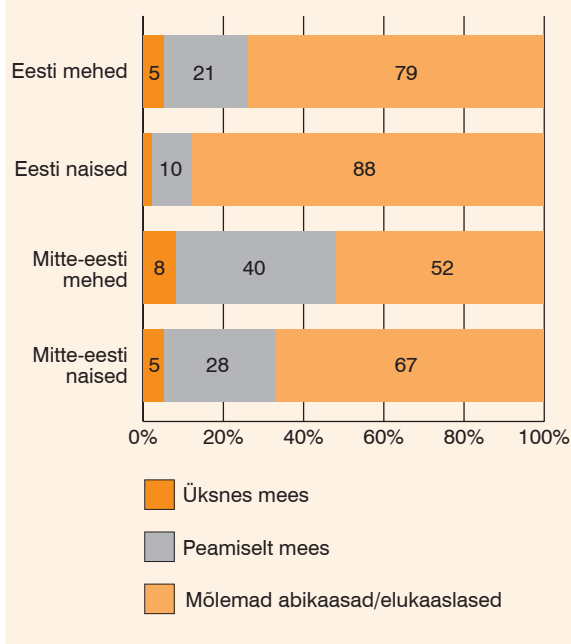
Haridustase või perekonnaseis vastajate hoiakuid oluliselt ei mõjutanud, ent eestlaste ja mitte-eestlaste vahel olid selles küsimuses märgatavad erinevused. Mõlemas rahvusgrupis oli nende osakaal, kes pooldasid traditsioonilist mees-kui-pere-toitja-mudelit, meeste hulgas märgatavalt suurem kui naiste hulgas. Kõige konservatiivsemate ehk rangeid soorolle pooldavate vaadetega on mitte-eesti mehed ning kõige stereotüübivabamate vaadetega eesti naised (joonis 1.2).

Käesolev monitooring näitab, et Eesti naised on meestest tunduvalt sagedamini mõnest pereliikmest materiaalselt sõltuvad. 82% meestest ja 57% naistest ei sõltu materiaalselt kellestki. Oluline on vaadata abielus või vabaabielus naiste ja meeste materiaalselt sõltuvust oma partnerist. Enamiku abielus (91%) või vabaabielus (89%) meeste väitel ei sõltu nad materiaalselt perekonnas kellestki. 49% abielus või vabaabielus naistest sõltub oma mehest ehk teisisõnu sõltuvad pooled

Haridus on meeste suurem kapital kui naistele.

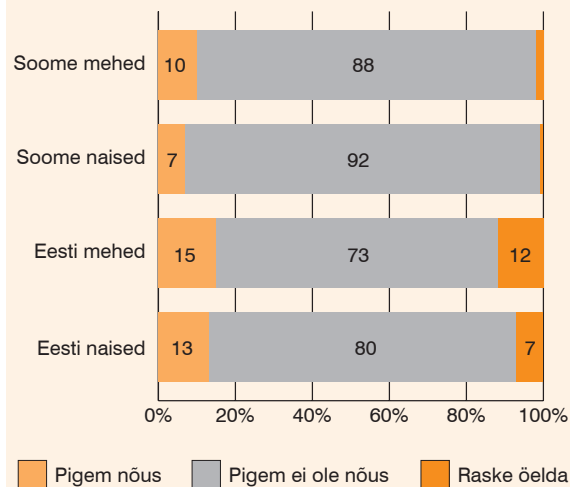
Poolte üksikvanemate pere kogutulu on alla 5000 krooni kuus.

Joonis 1.2. Kelle ülesanne peaks olema pere majandusliku toimetuleku kindlustamine?

tajad, sh ka mehed, mõnevõrra demokraatlikumat seisukohta, kuna ei ole selle väitega nõus.

Joonis 1.3. Vastuste jaotus väitele: "Väiksema sissetulekuga partner võiks teha rohkem koduseid töid". Soome ja Eesti võrdlus meeste ja naiste lõikes.

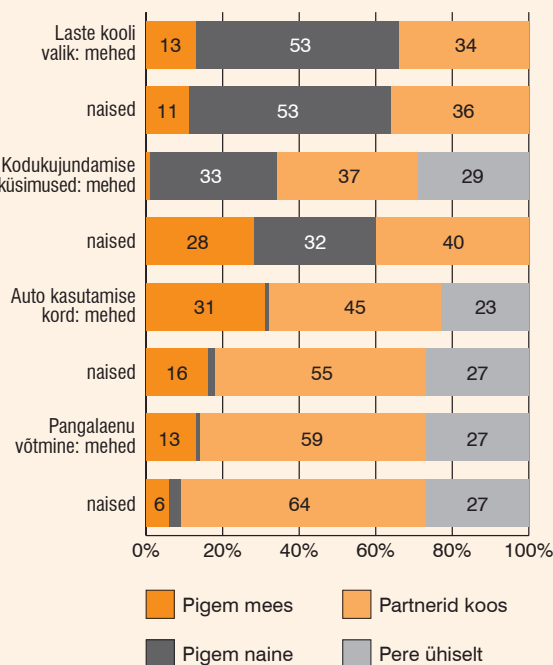
Soome andmed: Melkas, 2004

Pooled (vaba)abielus naised sõltuvad partnerist materiaalselt.

(vaba)abielus naised materiaalselt oma kaasast. Mehi, kelle väitel nad sõltuvad materiaalselt oma partnerist, on üksnes 6%.

Nagu eespool öeldud, majanduslikke ressursse peetakse peresiseste võimushete üheks aluskomponendiks. Monitooringu küsiti nii seda, kas suuremat sissetulekut saavate pereliikmete arvamusel peaks olema suurem kaal, kui ka seda, kas eeldatakse, et väiksema sissetuleku saajad teeksid rohkem kodutöid. Kui viiendiku (22%) meeste hinnangul peaks suurema sissetuleku saajale jääma ka suurem õigus pereküsimuste otsustamisel, siis enamik mehi (67%) ei ole selle väitega siiski nõus. Naistest 82% aga pigem ei nõustu sellega, et suurema sissetuleku teenijal peaks olema ka suurem otsustamisõigus peres (joonis 1.3.) . Valdav osa naistest (82%) ei nõustu ka sellega, et väiksema sissetuleku saaja võiks teha rohkem kodutöid. Kui võtta naiste ja meeste arvamused kokku, siis on enamik Eesti inimesi (75%) vastu väitele, mis annaks suurema sissetuleku saajale ka suurema otsustamisõiguse peres.

Joonis 1.4. Kas Teie arvates peaks otsustama järgmisi argielu puudutavaid küsimusi pigem mees, naine, partnerid koos või kogu pere ühiselt?

Enamik inimesi ei arva, et suurema sissetuleku saajal peaks peres olema rohkem otsustamisõigust.

Võrreldes Eesti ja Soome küsitlusi selle kohta, kas väiksema sissetuleku saaja võiks teha ka rohkem koduseid töid, esindavad Soome vas-

Uurides inimeste arvamusi selle kohta, kes peaks eri valdkondades peres otsuseid langetama, tuli esile hoiak, et peredes peaksid eri küsimusi otsustama kas partnerid koos või pere ühiselt (joonis 1.4.). Ligemale kolmandik meestest pidas perekonna auto kasutamise korra üle otsustamist endale kuuluvaks õiguseks. Samuti arvasid mehed endal olevat rohkem sõnaõigust suuremate ostude ja pangalaenu võtmise üle. Naiste otsustamisvaldkonnana näevad mehed ennekõike kodu kujundamise ja laste kooli valiku küsimusi. Naised näevad iseenda otsustada põhiliselt kodu kujundamise küsimusi. Kuigi nii naised kui mehed eelistavad enamikul juhtudel kõiki küsimusi arutada partneriga või perega (sh laste ja teiste pereliikmetega) ühiselt, peegeldavad naiste ja meeste hoiakud otsustussfääride kohta kindlaid arusaamu naiste ja meeste rollidest.

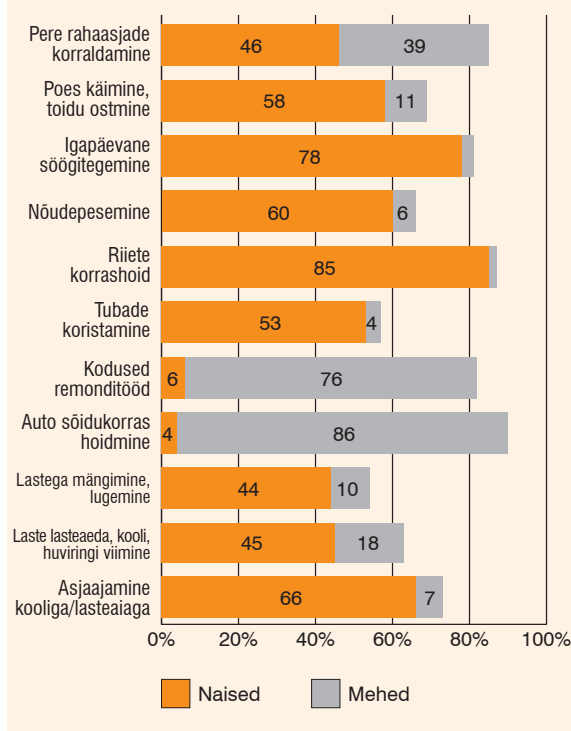
1.2. Töö- ja pereelu ühitamine

Töö- ja pereelu ühitamist peetakse temaatilistes avalikes aruteludes sageli üksnes naiste probleemiks. Enamik Eesti naistest töötab ning lisaks palgatööle on nende kanda ka suur osa kodutööd (sh laste eest hoolitsemine). Seda on nimetatud ka naiste „teiseks töövahetuseks“ (Hochschild 1989). Meest käsitletakse töö ja pere kontekstis eelkõige pere majandusliku toimetuleku kindlustajana. Meeste roll partneri, lapsevanema, aga ka abivajavate eakate lähedaste abistajana jääb enamasti tagaplaanile. Kuna töö- ja pereelu ühitamise probleemid lähtuvad nii töölt kui kodust, uuriti monitooringus nii koduse töökoormuse jaotuse kui ka palgatööga seonduvaid hoiakuid ja arvamusi.

Eesti perede sisemine tööjaotus on endiselt üsna traditsiooniline, st enamiku kodutööde (sh laste eest hoolitsemise) eest vastutab üks partneritest, kelleks on enamasti naine (joonis 1.5). Enamikus Eesti peredes vastutab igapäevaste kodutööde eest valdavalt naine. Naiste vastutada on igapäevane söögitegemine, nõude pesemine, riiete korrashoid ja tubade koristamine. Need tegevused on rutiinsed ja igapäevast tähelepanu nõudvad. Vaid toidu ostmise ning poes käimise ja rahaasjade kor-

raldamise eest vastutavad enam kui neljandikus peredes mehed ja naised ühiselt. Mehed vastutavad eeskätt auto sõidukorras hoidmise ja remonditööde eest. Ent samas ei nõua need tööd igapäevast ajakulu (Eesti Statistikaamet 2001), vaid pigem teatud perioodilist ettevõtmist. Nende tööde tegemiseks leitakse sageli inimene või firma.

Joonis 1.5. Kodutööde jaotus kahe vanemaga ja vähemalt ühe alla 18-aastase lapsega peredes (vastusevariant “Enamasti vastutan mina” peredes, kus sellist tööd on)

Märkimisväärne on, et kõrgharitud mehed osalevad rutiinsetes kodutöödes vähem kui madalama haridustasemega mehed. Rahvuslikest erinevustest tuleb välja tuua, et mitte-eesti peredes vastutavad rohkem naised rahaasjade eest – kolmandik eesti meestest ning pea iga teine mitte-eesti mees väitis, et nende pere rahaasjade eest vastutab naine. Kuna soolist võrdõiguslikust puudutavate hoiakute ning soorollide kujundamine toimub juba varases lapsepõlves (Inglehart ja Baker 2000, Inglehart ja Norris 2003), siis võib väita, et praegu toimub suures osas Eesti peredest igapäevaste kodutööde kaudu traditsiooniliste soorollide taastootmine.

Enamikus peredes vastutab kodutööde eest naine.

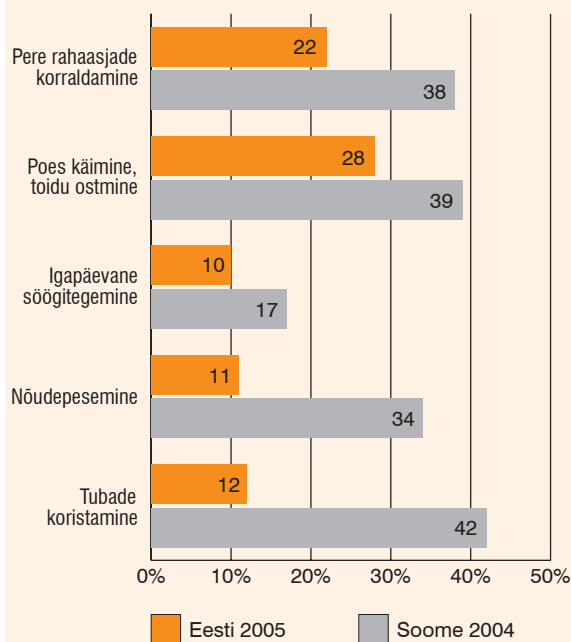
Kodutööde kaudu taastoodetakse traditsioonilisi soorolle.

Võrreldes Soome võrdõiguslikkuse baromeetri 2004. aasta andmeid Eestiga, tuleb tunnistada, et Soomes on märgatavalt suurem osakaal peresid, kus mehed ja naised vastutavad koos kodutööde tegemise eest (joonis 1.6).

Kõige vähem tunnevad kodutööde koormust (vaba)abielus mehed.

Joonis 1.6. Kodused tööd, mille eest partnerid vastutavad ühiselt Soome ja Eesti küsitluste alusel.

Soome andmed: Melkas 2004

Nii Soomes kui Eestis leiavad naised sagedamini kui mehed, et kodutööde koormus kipub vahel liiga suureks muutuma. 64% Eesti naise tunneb, et nende kodutööde koormus on liiga suur, Soome naistest leiab sama vaid 36%. Mis aga puutub Eesti naiste ja meeste kodutööde koormusse, siis meestest 70% pole kunagi tundnud, et nende peal on liiga suur osa kodutööd, naistest aga vaid 16%. Kõige vähem tunnetavad kodutööde koormust (vaba)abielus mehed ning kõige rohkem – (vaba)abielus naised.

Mehed on naistest enam tööle orienteeritud.

Töö- ja pereelu ühitamine tekitab paljudele peredele stressi ning iseäranis suurt kodutööde koormat tunnetavad naised. Teisalt on meeste suur töökoormus ning surve raha teenida stressi, riskikäitumise ning lühema ooda-

tava eluea põhjusteks. Seega oleks palju töö- ja pereelu ühitamisega seonduvast stressist ja probleemidest võimalik lahendada just meeste suurema osalusega nii kodutööde tegemisel kui ka laste ja eakate lähedaste eest hoolitsemisel. Samuti on aga oluline naiste vastutuse suurendamine pere eelarve täitmisel.

2. Töö

Töölus avalduvad meeste ja naiste erinev käitumine, nende võimalused ja riskid üsna selgelt: naiste ja meeste erinev palk², meeste või naiste ülekaal teatud ametites või elualadel, erinevad võimalused edutamise, koolituse jm osas. Töö on oluline eneseteostuse valdkond ning vahend majandusliku iseseisvuse saavutamisel. Võrdsete võimaluste puudumine tööturul toob kaasa ja taastoodab ebavõrdsust ka teistes elusfäärides. Monitooringus vaadeldakse, kuidas suhtuvad inimesed töötamisse – kas leitakse, et naistel ja meestel on tööturul võrdsed võimalused ja millised hoiakud valitsevad palkade erinevuse ning meeste ülekaalu osas juhupositsioonidel.

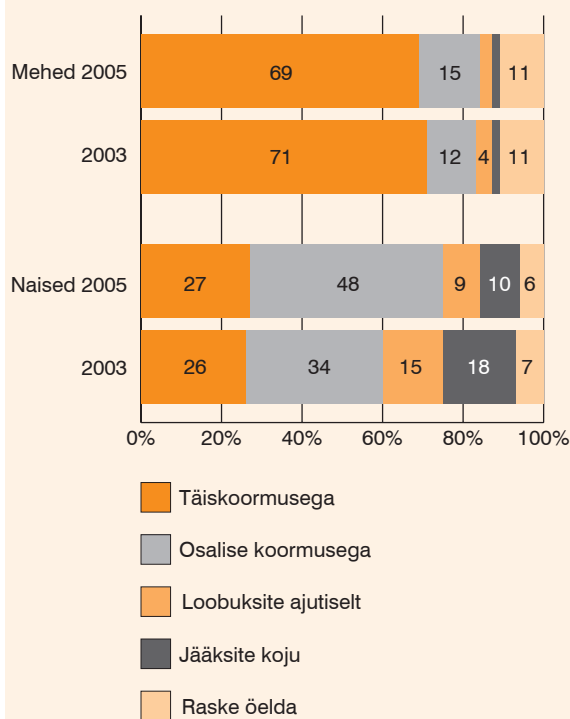
Küsimustest selle kohta, kui oluline on töötamine inimeste jaoks ning kuidas nad seda väärtustavad, selgub, et Eesti mehed on enam orienteeritud tööle ning nende jaoks on töötamine olulisem kui naiste jaoks. Kui partner teeniks piisavalt ning materiaalne olukord võimaldaks, siis töötaks täiskoormusega 69% mehi aga vaid 27% naisi (joonis 2.1). Samas ligi pooled naised (48%) sooviksid osaajaga töötada. Osaajaga töötamise eelistamine võib tuleneda naiste suurest kodutööde koormast (vt ka töö ja pereelu ühitamise peatükki).

Mitte-eesti naiste jaoks on töötamine võrreldes eestlannadega veelgi vähem oluline: vaid 16% mitte-eesti naise jätkaks täiskohaga töötamist ja sama paljud (16%) loobuksid võimalusel üldse töötamisest. Võrreldes 2003. aasta monitooringuga on märkimisväärselt kasvanud Eesti naiste soov osaajaga töötada. Kui 2005. aastal kinnitasid ligi pooled naised, et võimaluse korral asuksid nad osakoormu-

² Meeste ja naiste keskmise palga vahe (unadjusted pay gap) on Eurostati andmetel alates 2001. aastast olnud 24%.

sega tööle, siis 2003. aastal oleks seda soovitud vaid kolmandik naisi. 2005. aastal oli vähenenud nende naiste arv, kes sooviksid kas ajutiselt või alaliselt töötamisest loobuda. Üldistatult võib siiski öelda, et töötamine on enamiku Eesti inimeste (sh naiste) jaoks oluline ning sellest ei soovita loobuda ka siis, kui materiaalne olukord seda võimaldaks.

Joonis 2.1. Kas Te töotaksite, kui partner teeniks normaalseks äraelamiseks piisavalt?

Ent kui võrdväärseks peetakse meeste ja naiste võimalusi tööturul? Väitega, et naistel ja meestel on tööturul võrdsed võimalused, on nõus vaid viiendik (22%) naistest ja kolmandik meestest (33%). Hoopis enam on neid, kelle arvates on meestel tööturul paremad võimalused – naistest arvab nii 62% ja meestest 47%. Seega enamik Eesti inimesi ei usu, et naistel ja meestel on tööturul võrdsed võimalused.

Üsna üksmeelselt tunnistavad vastajad, et naistel on kahekordne töökoormus – lisaks palgatööle peavad nad tegema ka kodutööd. Tuleb välja tuua, et seda olukorda ei pea õigeks 65% naisi, ent sarnasel arvamusel mehi on märgatavalt vähem (49%). Seega

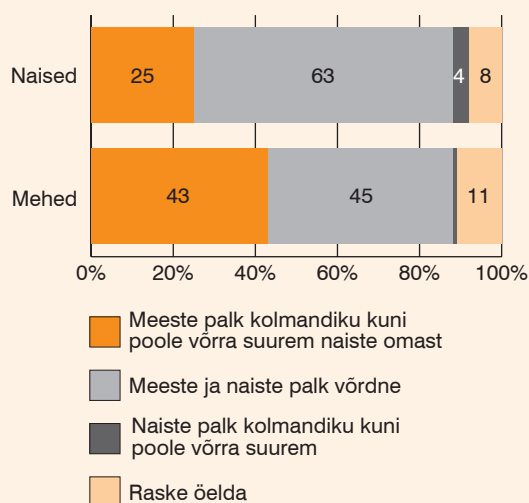
võib järeldada, et enamik naisi pole kodu ja töö topeltkoormusega rahul. Üle poolte meestest (56%) ning veidi vähem kui pooled naistest (46%) nõustuvad ka väitega, et naised ei suuda pere eest hoolitsemise tõttu tööle pühenduda.

Üldised hoiakud (iseäranis meeste omad) ei soosi naiste tõusmist juhupositsioonidele. Nii nõustuvad peaaegu pooled meestest (46%) ja 38% naistest väitega, et naised pelgavad juhi tööga kaasnevat suurt töökoormust. Üle 40% meestest ning kolmandik naistest nõustuvad, et naised pelgavad juhi tööga kaasnevat vastutust. Peaaegu kaks kolmandikku mehi ja pooled naistest nõustuvad väitega, et mehed on paremad juhid kui naised.

Mis puudutab järgmist olulist tööturul võrdväärse kohtlemise aspekti ehk töötasu, siis meestel ja naistel on erinev arusaam sellest, milline oleks aktsepteeritav palgavahe. Kui 63% naistest on seisukohal, et meeste ja naiste palk peaks olema võrdne, siis meestest arvavad samamoodi alla poole (45%) (joonis 2.2). Noored naised on keskealistest ja vanematest enam võrdväärsele orienteeritud. Noorte meeste puhul aga sama tendentsi ei esinenud. Analüüsidest tegelike sissetulekute mõju hoiakute

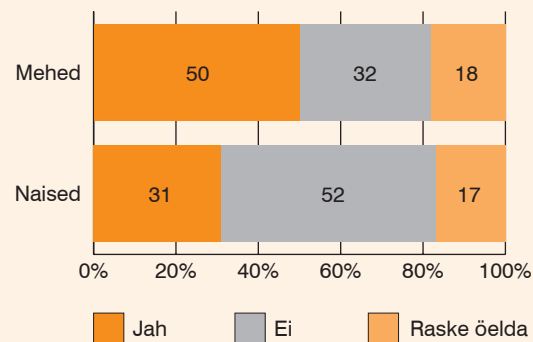
Hoiakud ei soosi naiste tõusmist juhtideks.

Joonis 2.2. Milline peaks olema meeste palga suhe naiste palka?

kujunemisele, ilmnes, et enam pooldasid naiste ja meeste võrdset palka kõrgema palgaga mehed. Vähem on võrdse töötasu pooldajaid (vaba)abielus naiste seas.

Joonis 2.3. Kas peate õigeks olukorda, et mehed töötavad ametikohtadel, kus on kõrgemad palgad?

Valdav enamik naistest (74%) ja meestest (68%) nõustub ka väitega, et mehed töötavad ametikohtadel, kus on kõrgemad palgad. Samas erineb naiste ja meeste hinnang sellele olukorrale üsna oluliselt. Mehed peavad sellist olukorda pigem õigeks (joonis 2.3).

Valdav enamik vastajaid (75%) on arvamusel, et mehed ei nõustu töötama nii madala palga eest kui naised. Seda olukorda pidasid õigeks pooled meestest (50%), aga vaid kolmandik naistest. Samas üle poolte naistest ja kolmandik meestest ei pidanud seda olukorda õigeks.

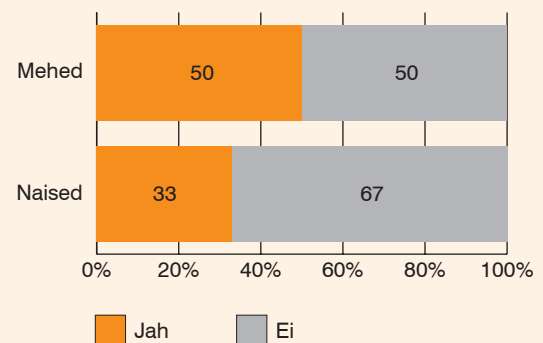
Meeste kõrgemat palgataotlust kinnitasid ka vastused küsimusele “Milline oleks minimaalne kuupalk (puhtalt kätte), mille eest nõustuksite uue töö vastu võtma?”. Näiteks kui alla 7000 kroonise kuupalgaga ei nõustuks uut tööd vastu võtma peaaegu pooled mehed, siis naistest on sellisel arvamusel vaid iga viies.

Neil inimestel, kellel on ka praegu märkimisväärsed eelised palgaväljavaadete osas (haridus, suhteliselt kõrge palk), on ka oluliselt kõrgem reservatsioonipalk (madalaim töötasu, mille eest ollakse nõus tööle asumale). Meeste seas on oluliselt rohkem neid, kes nõustuksid

vaid sellise uue tööga, mille palk ületab märkimisväärselt olemasolevat palka. Ilmselt ei ole lähitulevikus loota erilisi muutusi meeste-naiste palgasuhtes, kuna naised hindavad ennast oluliselt madalamalt. Meeste-naiste palgataotlused taastoodavad selgelt olemasolevaid palgavaheid.

Üheks naiste väiksema palga põhjuseks võib olla nende tagasihoidlikkus – näiteks, et nad ei julge palka juurde küsida. Ent monitoringu andmed näitavad, et töötajaid, kes küsivad palka juurde, on suhteliselt vähe nii naiste (15%) kui meeste (27%) seas. Meeste seas siiski enam kui naiste seas. Naistel ei ole palga juurde küsimine nii edukas kui meestel (joonis 2.4).

Joonis 2.4. Kui Te palka juurde küsisite, kas Teie palve rahuldati?

Meeste ja naiste võrdväarsust tööelus mõjutab palju see, kui suur on tööturu horisontaalne ja vertikaalne segregatsioon. Ehk siis kuivõrd on naised ja mehed koondunud erinevatele nn naiste või meeste tööaladele, nt ehitusele või meditsiinivaldkonda, ning kuidas on ühiskonnas väärtustatud meeste ja naiste poolt tehtavad tööd. Või kui palju leidub mehi ametialase hierarhia ülemistel ja naisi alumistel astmetel.

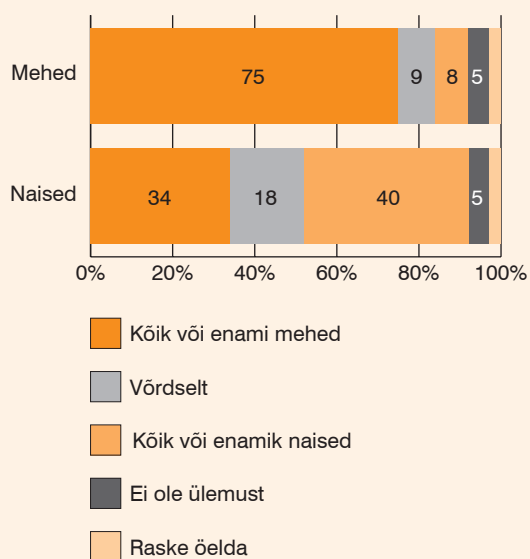
Üle poole vastanutest töötavad sellistes asutustes või ettevõtetes, kus juhtkonnas on kõik või enamuses mehed. Seejuures valdav enamik (75%) mehi töötab asutustes, kus juhtkonnas on kõik või enamik mehi, ning 40% naistest töötavad valdavalt naiste poolt juhitud organisatsioonides (joonis 2.5).

Usutakse, et mehed ei nõustu nii väikese palga eest töötama kui naised.

Naiste palga juurde küsimine on vähem edukas kui meestel.

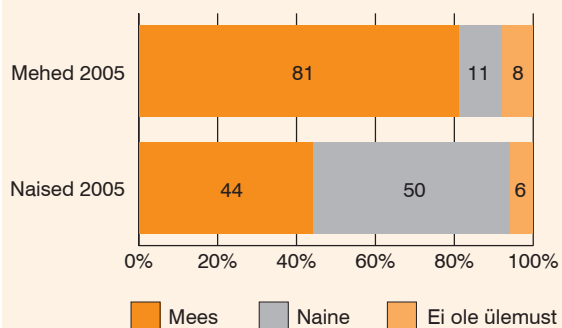

Joonis 2.5. Kas Teie asutuse juhtkonnas on (oli) enam mehi või naisi?

Järelikult naised töötavad oluliselt sagedamini meeste poolt juhitud kui mehed naiste poolt juhitud asutustes. Ka otsese ülemuse soo puhul ilmneb sarnane tendents (joonis 2.6). Kui meestest töötab samast soost otsese juhi alluvuses neli viiendikku vastanutest, siis vaid pooltel naistel on otseseks ülemuseks teine naine. See on tingitud ilmselt sellest, et teatud erialadel domineerivad naised ja teistel mehed.

Joonis 2.6. Vastus küsimusele: „Kas teie otsene ülemus on (oli) mees või naine?“

Uurides vastajate hoiakuid, kas eelistatakse enda ülemuseks naist või meest, selgus, et 57% mehi sooviks oma ülemusena näha

kindlasti või pigem meest ning samal arvamusel oli 45% naistest. Vaid 30% meeste ja 37% naiste jaoks ei ole ülemuse sugu oluline ning vaid 10% naisi ja 6% mehi sooviks kas kindlasti või pigem oma ülemuseks teist naist. Seega, mitte ainult mehed ei soovi endale naisülemust, vaid ka naised ei taha naisjuhtide all töötada. Need arvamused viitavad sellistele levinud soostereotüüpidele ning nende taastootmisele, mis seostavad mehi autoriteediga ning naisi allumisega. Mitte-eestlaste, iseäranis meeste eelistused ülemuse soo osas on mõnevõrra patriarhaalsemad.

See, millisest soost ülemust eelistatakse, sõltub üsnagi palju sellest, millises kollektiivis töötatakse. Näiteks need mehed ja naised, kes töötavad valdavalt meestest koosnevas kollektiivis, eelistaksid ka ülemusena keskmisest mõnevõrra enam mehi. Need mehed, kes aga töötavad naiste otse alluvuses või kelle asutuse juhtkonnas on rohkem naisi, on märksa tolerantsemad ka oma ülemuse soo osas. Seega võib öelda, et meeste ülekaal juhtidena taastoodab stereotüüpi mehest kui sobilikust liidrist ning viib selleni, et lisaks meeste eelistavad ka naised ülemuse rollis näha pigem mehi. Samas naisülemuse kogemus tegelikkuses aitaks murda stereotüüpidest lähtuvaid hoiakuid.

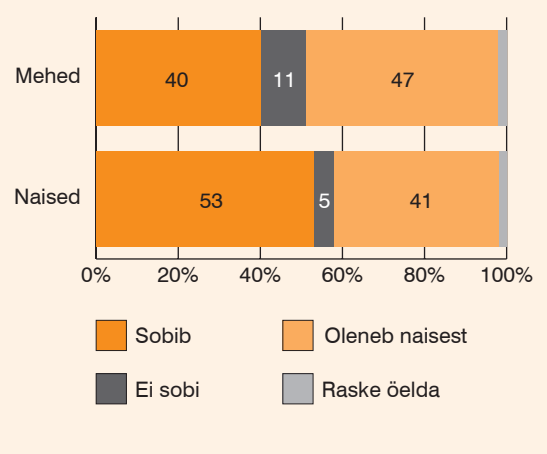
Meeste eelistamine ülemusena on viimastel aastatel kasvanud. Kui 2003. aasta monitööriingu andmetel soovis kõigist vastanutest ülemusena näha meest 37%, siis 2005. aastal juba üle 50%. Võrreldes 2003. aastaga on vähem töötajaid (iseäranis naisi), kelle jaoks ei ole ülemuse sugu oluline.³

Uurides vastajate hoiakuid, kas naised sobivad üldse tippjuhtideks, selgus, et veidi üle poole naistest (53%) arvas, et sobivad. Samal arvamusel mehi oli aga märgatavalt vähem (40%) ning mehed esitasid ka rohkem lisatingimusi („oleneb naisest“). Meeste seas on ka rohkem neid, kes arvavad, et naised ei sobi tippjuhiks (joonis 2.7).

Meeste ülekaal juhtidena taastoodab ettekujutust mehest kui sobilikust liidrist.

³ Tulemuste interpreteerimisel tuleb arvesse võtta, et 2005. a küsimuse sõnastus erines vähesel määral eelnevast.

Joonis 2.7. Kas Teie arvates naine sobib tippjuhiks?

Töö peatüki kokkuvõtteks võib öelda, et Eestis valitseb tüüpiline postsotsialistlikele ühiskondadele omane olukord: ühelt poolt peetakse küll naiste töötamist normaalseks, teisalt domineerivad aga patriarhaalsed hoiakud, kuna kodu ja pere eest hoolitsemist peetakse naiste asjaks. Meeste jätkuvalt patriarhaalsed hoiakud väljenduvad ka selles, et karjäär on neile väga tähtis – näiteks soovitakse töötada isegi siis, kui partner teeniks äraelamiseks piisavalt. Naiste koduste tööde hulk aga ei vähene ja tööturul püsimine ning kindla positsiooni saavutamine eeldab üha enam palgatööle ja karjäärile pühendumist.

Ka võib analüüsi põhjal oletada, et olulist läbimurret lähiaastatel meeste-naiste palgar erinevuse vähenemise suunas ei ole oodata. Esiteks on levinud seisukoht, et meeste kõrgem palk on õigustatud. Teiseks on inimesed oma palgasoovides üsna realistlikud ning lähituvad tajutavatest võimalustest ja võib-olla ka ebaõnnestunud katsetest midagi muuta (nt palka juurde küsida). Samuti on mehed valmis uuele tööle asudes küsima eelmisest suuremat tasu. Üsna levinud on hoiakud ja suhtumised, mis soosivad pigem meeste tõusmist juhtivatele positsioonidele.

3. Poliitika ja ühiskond

Demokraatia põhimõtte kohaselt peaksid kõik ühiskonnagrupid olema võimu- ja otsustamispositsioonidel proportsionaalselt

esindatud. Sugupoolte võrdsuse saavutamine on oluline nii inimõiguste kui demokraatia arengu seisukohalt – mida rohkem osalevad nii naised kui mehed otsuste vastuvõtmisel, seda paremini on esindatud nende erinevad huvid ja kogemused ja seda enam vastavad poliitilised otsused ühiskonna mõlema grupi vajadustele.

3.1. Naiste ja meeste osalemine poliitilises elus

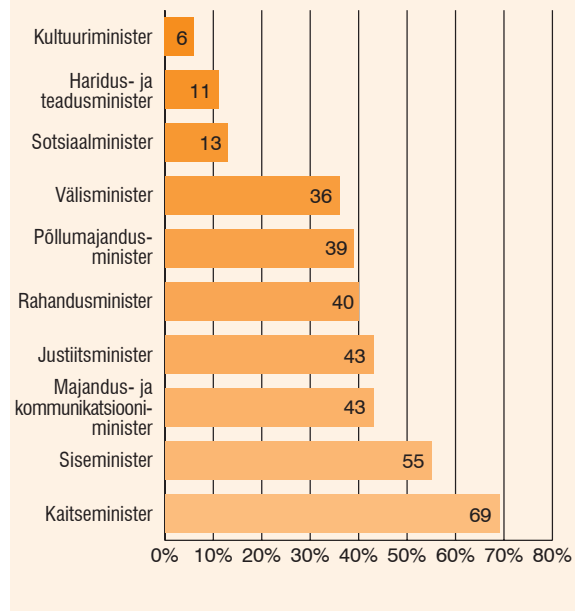
Eesti poliitilistes institutsioonides ja rahva poolt valitud esinduskogudes on naisi võrreldes meestega oluliselt vähem (Sotsiaalministeerium, 2005). Monitooringus küsiti, kui normaalseks antud olukorda peetakse ja kas arvatakse, et naisi peaks neis ametites rohkem olema. Praegusest suuremat naiste osakaalu Riigikogu liikmete hulgas pooldab 30%, ministrite hulgas 28% ja kohalikes volikogudes 26% vastanutest. Meeste hulgas on antud seisukohaga nõustujaid oluliselt vähem kui naiste hulgas: keskmiselt vaid 17–19% meestest leiab, et neis institutsioonides peaks olema rohkem naisi. Antud hoiakuid mõjutab eelkõige haridustase. Mida kõrgem on inimese haridustase, seda enam arvatakse, et naiste osa peaks nimetatud poliitilistes ametites suurenema. Näiteks, kui põhiharidusega vastajatest leiab nii 21%, siis kõrgharidusega vastanutest 38%.

Presidendi puhul leiab 46% vastanutest (50% meestest ja 43% naistest), et selles ametis võiks olla pigem mees. Peaministri ametis eelistab näha meest 40% ning Riigikogu juhataja puhul 24%. Analüüs näitab, et eksisteerib väga tugev seos inimeste reaalse kogemuse ja sooliste hoiakute vahel – inimesed näevad tänases poliitikas peamiselt mehi ja usuvad, et nii see peabki olema. Samas, ametikohtadel, kus naised on juba olnud, on ühiskonna hoiakud soostereotüüpide mõttes tunduvalt erapooletumad. Kõige neutraalsemad on hoiakud kultuuriministri, sotsiaalministri ja haridusministri suhtes (joonis 3.1). Tegemist on väga ressursimahukate ja keeruliste ministeeriumidega, kuid ainult väike osa Eesti inimestest leiab, et seal peaks ametis olema mees. Esiteks võib põhjuseks

Inimesed näevad poliitikas peamiselt mehi ja usuvad, et nii see peabki olema.

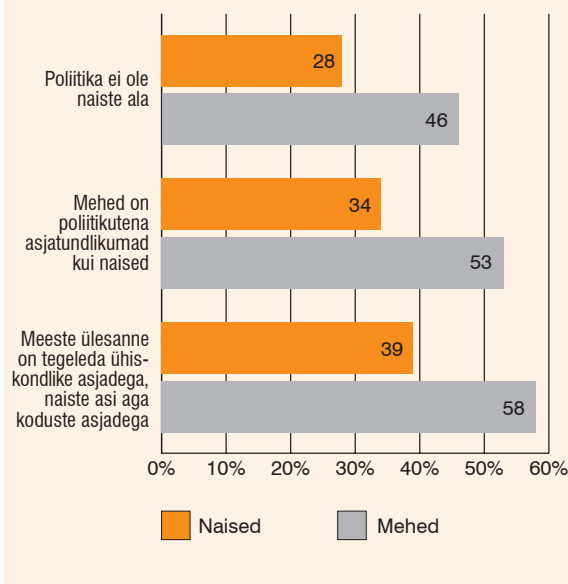
olla, et neid ministeeriume on naised juba juhtinud. Teiseks, et kultuuri, haridust ja sotsiaalala peetakse tavamõistmises poliitika pehmemaks küljeks ja seega naistele sobivamaks kui näiteks kaitse-, majandus- või justiitsministri kohta.

Joonis 3.1. Kas Teie arvates peaks järgmiste valdkondade minister olema mees? (vastusevariandid “kindlasti” või “pigem mees”)

Uuriti, millised hoiakud võivad olla naiste väikese poliitilise osalemise põhjusteks. Meeste ja naiste hoiakud olid üldjoontes sarnased: mõlemad hindavad ühiskonnas kehtivat reaalselt situatsiooni poliitilisest karjäärast huvitatud naistele ebasoodsaks. Ligi 80% vastanutest nõustuvad väitega, et „naistel on töö ja kodu kõrvalt poliitikaga tegelemiseks vähem aega“; umbes 70% tunnistavad, et naise on lihtsalt vähem erakondade liikmete hulgas ja seega ka valimisnimekirjade eesotsas. Kolm tunnust, mille puhul aga meeste ja naiste arvamused erinesid märkimisväärselt, olid järgmised: „poliitika ei ole naiste ala“, „mehed on poliitikutena asjatundlikumad kui naised“ ja „meeste ülesanne on tegelda peamiselt ühiskondlike asjadega, naiste ülesanne aga tegelda peamiselt koduste asjadega“. Mehed peavad antud väidetest lähtuvalt naiste ebaõrdsust poliitilist positsiooni tunduvalt normaalsemaks kui naised (joonis 3.2).

Joonis 3.2. Miks on Teie arvates tipp-poliitikute hulgas naised vähem kui mehed?

3.2. Poliitiline aktiivsus

Poliitilist aktiivsust kaudsemalt iseloomustavate tegevuste puhul (nt allkirja andmine, piketis osalemine, valimistel osalemine, streigis osalemine) on naised veidi aktiivsemad kui mehed. Näiteks nii Riigikogu kui kohalike volikogude valimistel osalemise osakaal on naiste hulgas keskmiselt 10% kõrgem. Poliitika- ja ühiskonnaelu vastu huvi tundvad inimesed kalduvad olema aktiivsemad. Nii aktiivsed mehed kui ka naised ei nõustu väidetega, mille kohaselt poliitika on meeste pärusmaa. Näiteks nõustuvad need mehed ja naised võrreldes mitteaktiivsete meeste ja naistega harvem seisukohtadega, et „poliitika ei ole naiste ala“, „mehed on poliitikutena asjatundlikumad kui naised“, „ühiskonnas ei peeta õigeks naise osalemist poliitikas“. Suurema arvu kordi valimas käinud inimesed kalduvad arvama, et naiste osakaal Riigikogu liikmete hulgas võiks olla senisest suurem.

Seos hääletanu ja kandidaadi soo vahel on ilmne. Esiteks on olemas tendents anda oma hääl samast soost kandidaadile. Teiseks, meeste kalduvus eelistada meeskandidaati väljendub selgemini kui naiste kalduvus eelistada naiskandidaati. Meeskandidaatide eelistamise põhjustena on vastajad enim (31%) nimetanud kandidaadi varasemat tegevust

poliitikas. Ilmselt just see, et inimesed eelistanud kaua poliitikas olnuid ja meeste hulgas on rohkem pika staažiga poliitikut, taastoodab tänast sooliselt ebavõrdset situatsiooni Eesti poliitikas.

4. Haridus ja kasvatus

Haridus mõjutab oluliselt meeste ja naiste võimalusi ja valikuid – see avab uksi tööturul, mõjutab oluliselt sissetulekute ja karjääri kujunemist. Samuti on haridus seotud inimeste tervise, perekonnaelu ja ühiskondlikus elus osalemisega. Tüdrukud ja poisid teevad tihti erinevaid aine- ja erialavalikuid nii põhi-, kesk- kui ka kõrgkoolides, mistõttu tekib sooline segregatsioon hariduses. See omakorda toodab kihistumist tööturul.

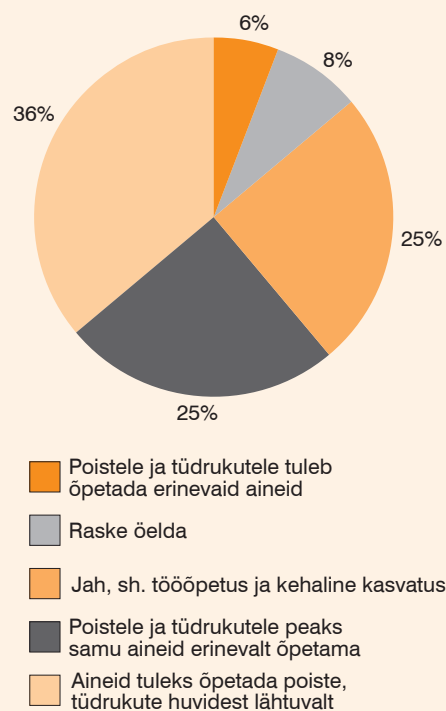
Kasvatuse muutumine on inertne – täiskasvanud kalduvad kinni hoidma nendest normidest ja väärtustest, mida nad omandasid lapse- ja noorukieas. Seega võivad meie ühiskonna praegusel arenguetapil domineerida laste hariduselus ja koduses kasvatuses keskmise ja vanema põlvkonna traditsioonilised arusaamad soorollidest.

Käesolevas monitooringus uuriti, kuidas peaks korraldama õppetööd ning milliseid oskuseid ja omadusi peaks poiste ning tüdrukute kasvatamisel arendama.

Vastajatest üle kolmandiku on arvamusel, et poistele ja tüdrukutele peaks õpetama samu aineid nende võimetest ja huvidest lähtuvalt. Poistele ja tüdrukutele samade ainete erinevalt õpetamist pooldavad pigem keskealised naised (31% 35–54-aastastest naistest), kõrgharidusega vastajad, kusjuures enam mehed (40% kõrgharidusega meestest) ning Tallinna elanikud (kolmandik Tallinna vastajatest) (joonis 4.1).

Ühiskond eeldab oma liikmetelt teatud oskusi ja omadusi. See, milliseid oskusi eeldatakse tulevastelt naistelt ja milliseid tulevastelt meestelt, võib kas taastoota või lõhkuda seniseid soostereotüüpe. Küsitluses esitati 14 oskust ja omadust, mille hulgast paluti vasta-

Joonis 4.1. Kas üldhariduskoolis peaksid poisid ja tüdrukud õppima samu asju?

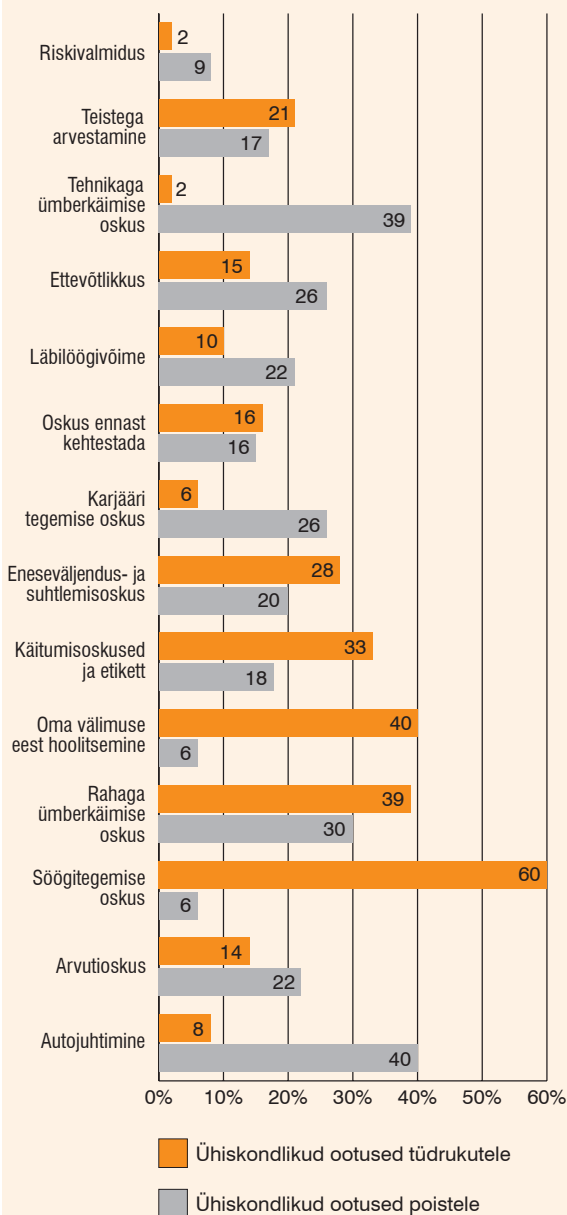
jatel välja valida kolm oskust, mille arendamisele peaks poiste ja tüdrukute kasvatamisel erilist tähelepanu pöörama. Esitatud küsimus oli üldist laadi, vastajatele ei täpsustatud, kas etteantud oskusi peaks arendama kodu või kool. Joonisel (4.2) on kokku liidetud kolme valiku summaarne esinemissagedus.

Kõige olulisemad oskused, mida peaks poistele õpetama, on autojuhtimine ja tehnikaga ümberkäimine, samal ajal kui tüdrukute puhul peetakse olulisimateks söögitegemise oskust ja enese välimuse eest hoolitsemist. Kolmanda vajaliku oskuseks nimetatakse nii poiste kui ka tüdrukute puhul rahaga ümberkäimist.

Kõnekad tulemused ilmnid küsitluses etteantud poistele ja tüdrukutele vajalike oskuste kolme rühma üldistamisel. Need rühmad olid: 1) käitumise ja suhtlemise oskused (välimuse eest hoolitsemine, etikett, käitumis-, eneseväljendusoskus ja teistega arvestamine); 2) ametialast edukust tagavad oskused (arvutioskus, karjääri tegemise ja enese kehtestamise oskus, läbilöögi võime,

Poistelt oodatakse tehnikaga, tüdrukutelt aga söögitegemisega seotud oskuste arendamist.

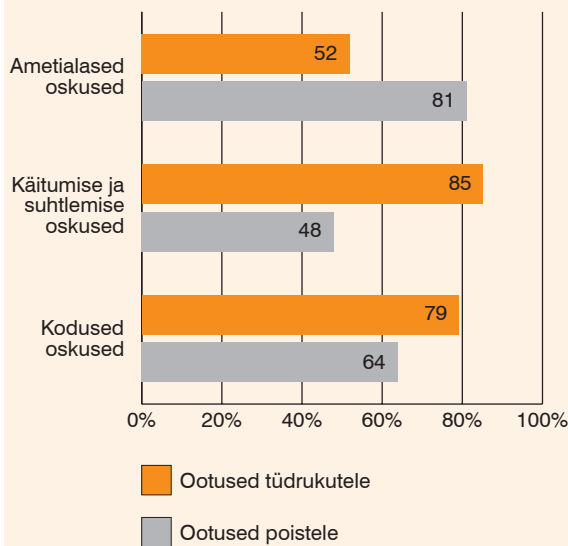
Joonis 4.2. Mis Te arvate, milliste oskuste ja omaduste arendamisele peaks poiste ja tüdrukute puhul erilist tähelepanu pöörama? (kolme valiku summaarne esinemissagedus)

ettevõtlikkus, riskivalmidus); 3) kodus vajaminevad oskused (söögitegemise oskus ning raha ja tehnikaga ümberkäimise oskus).

Küsitluses antud oskuste rühmitamise alusel eristuvad oluliselt Eesti inimeste ootused poistele ja tüdrukutele (s.o järgmise põlvkonna meestele ja naistele) eluks vajalike oskuste alusel (joonis 4.3). Poisse tuleks vastanute hinnangul kasvatada ametialal edukateks, tüdrukuid tuleks aga ette valmistada nii,

Joonis 4.3. Oskused valdkonniti, mille arendamisele peaks poiste ja tüdrukute puhul erilist tähelepanu pöörama (kolme valiku summaarne esinemissagedus).

et nad saaksid suurepäraselt hakkama sotsiaalsetes suhetes ja kodus elus. Täpsemal analüüsil selgub, et poiste ametialaste oskuste kujundamine ja tüdrukute kasvatamine kodus oskustes meisterlikeks on eelkõige oluline alla keskhariidusega, maal elavate ning mitte-eestlaste arvates.

Kokkuvõtteks võib öelda, et poistele ja tüdrukutele eluks vajalike oskuste õpetamisel valitsevad Eesti ühiskonnas üsna patriarhaalsed arusaamad: meeste päralt on tehnilised alad ja karjääri tegemine, naiste koht on köök ja ülesanne oma välimuse eest hoolitsemine.

5. Suhtumine seksi ostmisesse

Seksi ostmine on tänases Euroopas, sh Eestis, selgelt soospetsiifiline nähtus. Naised on eelkõige prostitutsiooni kaasatud, mehed seevastu kliendid – selline on väheste eranditega üldtendents.

Monitooringus uuriti, kuidas suhtuvad Eesti inimesed seksi ostmisesse. Uuringus kõlas vastav küsimus järgmiselt: “Kuidas Te suhtute fakti, et on inimesi, kes ostavad seksi?”

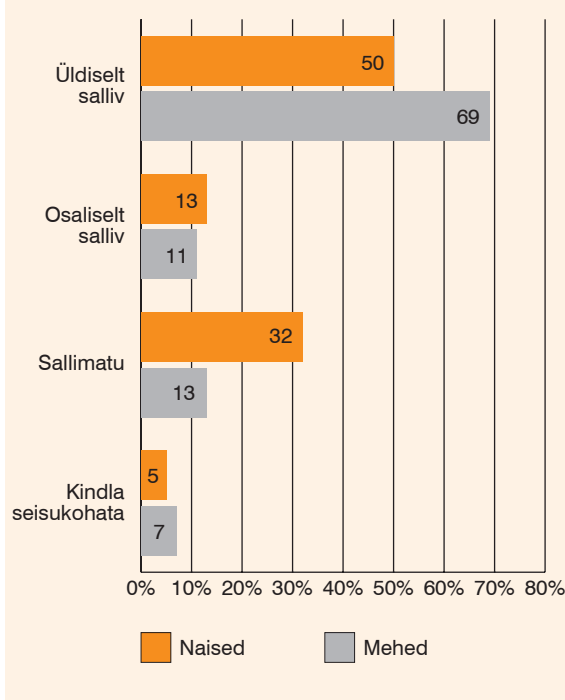

Seitsme vastusevariandi põhjal võib eristada kolme üldisemat suhtumist seksi ostmisesse: üldiselt salliv hoiak, osaliselt salliv ehk teatud tingimustega salliv hoiak, üldiselt sallimatu hoiak.⁴

Hoiakud seksi ostmisesse on suhteliselt ükskõiksed.

Eesti inimeste, nii meeste kui naiste hoiakud seksi ostmisesse on suhteliselt ükskõiksed. Enam levinud on salliv hoiak, kusjuures mehed aktsepteerivad seksi ostmist naistest tunduvalt enam (joonis 5.1).

Joonis 5.1. Kuidas Te suhtute fakti, et on inimesi, kes ostavad seksi?“

Ligemale kolmandik naistest kuulub seksi ostu taunijate hulka, meestest aga vaid 13%. Selliseid keha müümisesse sallimatult suhtuvad inimesi, kes sooviks seksi ostmist seadusega keelustada, oli naistest 18% ja meestest üksnes 7%.

Sallivus seksi ostmise suhtes sõltub vastaja soo kõrval ka vanusest. Nooremad on üldiselt sallivama hoiakuga kui vanemad. Mida nooremate inimestega tegemist, seda sarna-

semad on meeste ja naiste arusaamad selles küsimuses. Eestlannad on seksiäri suhtes märgatavalt tolerantsemad kui teistest rahvustest naised (vastavalt 55% ja 42%), samas eri rahvusest meeste sallivuse tasemes pole märkimisväärset vahet.

Antud uuring kinnitab, et Eestis suhtutakse seksi ostmisesse üsna ükskõikseltselt – domineerivad prostitutsiooni suhtes sallivad hoiakud. Selle põhjused võivad peituda väheses teadlikkuses ning postkommunistlikule riigile omases individualistlikus mõtteviisis.

Kokkuvõte

2005. aastal läbi viidud soolise võrdõiguslikuse monitooring kinnitab, et sooline ebavõrdsus on sotsiaalne probleem, mille osas on Eesti inimeste teadlikkus üsna vähene. Levinud on tõekspidamised, mis toetavad meeste domineerimist ja taastoodavad ühiskonna soolist kihistumist. Siiski võib öelda, et naised on veidi rohkem naiste ja meeste võrdsusele orienteeritud kui mehed. Kõige patriarhaalsemad hoiakud naiseks ja meheks olemise osas on mitte-eesti meestel.

Soolise ebavõrdsuse ning stereotüüpide taastootmisel on oluline roll perekonnal. Pereseste võimuhete üheks aluseks on majanduslikud ressursid. Mehed on suuremas osas Eesti peredes suurema sissetuleku saajaks ning pooled (vaba)abielus naised tunnistavad oma sõltuvust partnerist. Palgaerinevused kajastuvad ka selles, et need pered (sh just üksikvanemate pered), kus peamiseks tulutoojaks on naine, on suurema toimetulekuriskiga.

Eesti peredes valitseb valdavalt ka range sooline töödejaotus ning väheseid töid tehakse koos. Suurem osa kodutöödest langeb naistele – valdav enamik Eesti naisi, seda just (vaba)abielus, tunneb endal lasuvat liialt

⁴ Vastused küsimusele “Kuidas Te suhtute fakti, et on inimesi, kes ostavad seksi?” ja nende grupeerimine - üldiselt salliv: “suhtun neutraalselt, igäihe oma asi”, “leian, et see on lubatud vaid meestele”, “leian, et see on lubatud vaid naistele”, “leian, et see on võrdselt lubatud nii meestele kui naistele”; osaliselt salliv: „üldiselt ei pea seda õigeks, kuid erandjuhtudel on see õigustatud (nt puuetega inimesed, kel pole partnerit, oma partnerist sunnitud eemalviibivad inimesed vm)”; sallimatu: “pean seda äärmiselt taunitavaks”, “minu arvates tuleks see seadusega keelustada”.

suurt kodutööde koormat. Monitooringu tulemused kinnitavad, et suures osas Eesti peredest toimub igapäevaste kodutööde kaudu traditsiooniline soorollide kinnistumine. Seda protsessi toetavad erinevad ootused poistele ja tüdrukutele, mis eeldavad poistelt edu tööl ning häid tehnilisi oskusi ja tüdrukutelt heaks perenaiseks olemist ning oma välimuse eest hoolitsemist.

Tööelus on ebavõrdsust tekitavateks hoiakuteks meeste suurem orienteeritus tööle ning üldised hoiakud, mis ei soosi naiste

tõusmist juhipositsioonidele. Meeste kõrgemad palgaootused ning tööturu segregatsioon, mis toetab naiste ja meeste tööde erinevat väärtustamist, soosivad edaspidigi palgaerinevuste püsimist. Meeste domineerimine nii tööelus juhtidena kui ka poliitilistel liidripositsioonidel kinnistab inimestes hoiakuid, et nii ongi normaalne ja õige. Teistsuguse kogemuse tekkimine – näiteks tööelus ülemuse, teatud ministri või teiste poliitiliste ametite täitmine naiste poolt – aitab muuta hoiakuid ning nõrgendab soolisi stereotüüpe.

Kirjandus

- Anttila, J., Ylöstalo, P. (1999). *Working Life Barometer in the Baltic Countries*. Ministry of Labour, Finland.
- Derman, N., Hansson, L., Heinla, E., Helemäe, J., Järve, M., Laidmäe, V.-I., Taru, M., Vetik, R. ja Võormann, R. (2006). *Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2005*. Tallinn: Tallinna Ülikool, Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut.
- Domsch, M., Ladwig, D., Tenten, E. (2003). *Gender Equality in Central and Eastern European Countries*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Eesti Statistikaamet. (2005). *Laps ja perekond*. Teemaleht. Tallinn: Eesti Statistikaamet.
- Eesti Statistikaamet. (2001). *Ajakasutusuuring*. Tallinn: Eesti Statistikaamet.
- Hochschild, A. (1989). *The Second Shift*. New York: Viking Penguin.
- Inglehart, R., Baker, W.E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65, 19–51.
- Inglehart, R., Norris, P. (2003). *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kandolin, I., Narusk, A. (1996). Social well-being and gender: post-soviet Estonia and the welfare state Finland. *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 4, 127–136.
- Melkas, T. (2004). *Tasa-arvobarometri 2004*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 20. Helsinki.
- Pettai, I., Proos, I. (2003). *Indikaatorite süsteem ja monitooring soolisest võrdõiguslikkusest Eestis*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, EV Sotsiaalministeerium. (www.sm.ee → väljaanded → publikatsioonid → 2003)
- Sotsiaalministeerium. (2005). *Sotsiaalsektor arvudes 2005*. Tallinn: Sotsiaalministeerium. (www.sm.ee → väljaanded → publikatsioonid → 2005)
- Steinmetz, S., Clavan, S., Stein, K. (1990). *Marriage and Family Realities: Historical and Contemporary Perspectives*. Harper ja Row Publishers.

Fakte uuringust

- 78% meestest ning 51% naistest väidavad, et on leibkonnas suurima tulu saajaks.
- 49% (vaba)abielus naistest tunnevad, et nad on oma partnerist materiaalselt sõltuvad; sama tajuvad vaid 6% meestest.
- Väikseimat kodutööde koormust tajuvad (vaba)abielus mehed ning suurimat (vaba)abielus naised.
- 84% meestest ja 75% naistest ei loobuks töökäimisest ka siis, kui partner teeniks normaalseks äraelamiseks piisavalt. Samas 48% naistest, aga vaid 15% meestest, sooviks töötada osalise koormusega.
- Ligi kaks kolmandikku naistest ja pooled meestest tajuvad soolist diskrimineerimist tööturul – nende arvates on meestel paremad võimalused tööalaseks läbilöömiseks.
- Pooled naised ning kaks kolmandikku meestest leiavad, et juhupositsioonile on sobilikumad mehed.
- Ligi kolmandik vastanuist pooldab praegusest suuremat naiste osakaalu Riigikogus, ministrite hulgas ja kohalikes volikogudes.
- Elanike hoiakud seksi ostmisesse on pigem ükskõiksed – vaid kolmandik naistest ja 13% meestest taunib seksi ostu, seadusega sooviks seksi ostmist keelustada 18% naistest ja 7% meestest.

Poliitikaanalüüs on sotsiaalministeeriumi toimetiste sari, mille eesmärgiks on esitada ülevaateid sotsiaal-, töö- ja tervise poliitikaga seonduvatest analüüsides ning aidata seeläbi kaasa teadmispõhise poliitika kujundamisele.